

Zieliński Maciej. O potrzebie nauczania języka prawa / Maciej Zieliński // Edukacja językowa Polaków, II Forum Kultury Słowa / red. W. Miodunko. Kraków : Upowszechnianie Nauki – Oświata “UO”, 1998. S. 103–111.

Zieliński Maciej. Wiedza o tekstach prawnych jako warunek ich rozumienia / Maciej Zieliński // Język polskiej legislacji, czyli zrozumiałość przekazu a stosowanie prawa: materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Kultury i Środków Przekazu oraz Komisję Ustawodawczą. Warszawa : Kancelaria Senatu, 2007. S. 26–30.

Тема 2. Основні риси текстів правових актів. Юридична термінологія, юридична текстологія та юридична герменевтика у правотворчості й правозастосуванні (Практичне заняття)

Питання для контролю знань

1. Поняття про текст нормативно-правового акта. Макро- та мікрокомпозиція нормативно-правових актів. Логіко-семантична та тема-рематична структура правового припису.
2. Категорії комунікативності, перформативності, когерентності та інтертекстуальності в текстах нормативно-правових актів.
3. Лексичні особливості текстів нормативно-правових актів.
4. Морфологічні та синтаксичні ознаки текстів нормативно-правових актів.

Основні поняття: текст нормативно-правового акта, макрокомпозиція та мікрокомпозиція нормативно-правового акта, семантико-логічна та тема-рематична структура, комунікативність, перформативність, когерентність (тематична, іконічна, дефініційна, верифікаційна та інференційна) та інтертекстуальність (гіпертекстуальність, метатекстуальність, архітекстуальність, ітекстуальність), власна назва, загальна назва, дескрипції, класичні складені назви, конвенціональні складені назви, конкретні назви, абстрактні назви, чіткі та нечіткі назви, полісемія, омонімія, релятивні назви, привативні назви, лексико-семантично трансформовані назви (метафора, метонімія, синекдоха), складноскорочені слова, аббревіатури (ініціальний, звуковий, складовий та змішаний типи), скорочення, морфологічні та синтаксичні особливості, юридичний термін, юридична термінологія, ономотоїд, номенклатура (номен),

- б) тексти нормативно-правових актів, тексти кримінального судочинства, тексти правової публіцистики, тексти, що фіксуються на матеріальних носіях при провадженні слідчих та інших процесуальних дій;
- в) тексти законотворчої діяльності, тексти правозастосувальної діяльності, тексти юридичної науки, тексти правової публіцистики.

2. Словесно виражене, завершене, цілісне, інформаційно насичене владне веління, об'єктивоване в документі, який містить норму права зі сформульованою волею правотворця, може перебувати як у стані спокою, так і в стані руху, має структурну організацію складових, об'єднаних різними типами зв'язку на лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях – це текст:

- а) нормативно-правового акта;
- б) нормативно-правового припису;
- в) нормативно-правової статті.

3. Поділ нормативно-правового акта на великі частини (частото позначені окремими заголовками) – це:

- а) макрокомпозиція нормативно-правового акта;
- б) мікрокомпозиція нормативно-правового акта;
- в) логічно-семантична структура нормативно-правового акта.

4. Система малих, базових елементів нормативно-правового акта, розташованих у логічній та функціональній послідовності, що забезпечує цілісність тексту, – це:

- а) макрокомпозиція нормативно-правового акта;
- б) мікрокомпозиція нормативно-правового акта;
- в) логічно-семантична структура нормативно-правового акта.

5. Нормативно-правовий припис – це:

- а) цілісне, логічно і граматично завершене судження конкретного характеру, що формально закріплене в тексті нормативно-правового акта чи іншого джерела права;
- б) цілісне, логічно і граматично завершене судження загального характеру, що формально закріплене в тексті нормативно-правового акта чи іншого джерела права;

8) адекватне, логічно і граматично завершене судження загального характеру, що формально закріплене в тексті нормативно-правового акта чи іншого джерела права.

9) Зовнішній членовий нормативно-правовий припис має структуру:

а) гіпотеза – диспозиція;

б) диспозиція – санкція;

в) гіпотеза – санкція.

7. Єдиність предикативно-аргументної та модальної структури виражає:

а) макрокомпозицію нормативно-правового акта;

б) тема-рематичну структуру нормативно-правового акта;

в) логічно-семантичну структуру нормативно-правового акта.

8. Модальність нормативно-правового припису – це:

а) алетична модальність (інформує про об'єктивну можливість або кінцевість виникнення події);

б) епістемічна модальність (пов'язана зі світом переконань мовця і дотична ступеню вірогідності висловлених ним суджень);

в) деонтична модальність (пов'язана з висловленням наказів, заборон та дозволів).

9. Беручи за основу розрізнення інформації, яку має отримувач, від доданої в комунікаті, членуємо комунікат на такі дві частини:

а) диктум і модус;

б) тема і рема;

в) датум і модус.

10. Здатність тексту бути зрозумілим для адресата – це:

а) комунікативність тексту;

б) когерентність тексту;

в) перформативність тексту.

11. Здатність висловлювання створювати соціальні, комунікативні або міжособистісні ситуації, які завжди мають наслідки, – це:

логія: мова, культура, суспільство : зб. наук. пр. Луганськ : Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2014. № 1 (39). С. 137–147.

Скорофатова А. О. Лексичні особливості текстів нормативно-правових актів // Лінгвістика. 2014. № 1. С. 74–84.

Скорофатова А. О. Проблема ясності та зрозумілості правових текстів // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : матеріали V Міжвуз. наук.-практ. конф. з проблем розвитку та функціонування державної мови, (Київ, 6 листопада 2009 р.) / Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2009.

Скорофатова А. А. Юридические перформативные высказывания в аспекте лингвистики текста // Юрислингвистика-12 / под ред. Н. Д. Голева. Кемерово: Кемеров. гос. ун-т, 2012. С. 60–66.

Скорофатова А. О., Гайдаржи Н. І. До питання мовних особливостей тексту нормативно-правового акта: деонтична модальність нормативно-правового припису // Сучасні наукові парадигми мови, літератури, юридичної лінгвістики: та документознавства : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, (24 квітн. 2014 р.) Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. С. 143–145.

Тихомиров Ю. А. Законодательная техника как фактор эффективности законодательной и правоприменительной деятельности // Проблемы юридической техники : сб. ст. / [под ред. В. М. Баранова]. Нижний Новгород, 2000.

Ткачук А. Законодавча техніка: практ. посіб. / Як готувати проекти законів. Київ : [Ін-т громад. сусп-ва], 2004. 184 с.

Топоршин Б. Н. Судебная практика как источник права [Электронный ресурс]. Москва, 1997. Режим доступа: <http://in1.com.ua/book/10106/>

Трач Н. С. Термінологія сучасного законодавства України (лексичний аспект) // НАУКОВІ ЗАПИСКИ. 2003. Т. 22. Ч. I. С. 27–31.

Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення текстів нормативно-правових актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень”. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. 20 с.

Choduń Agnieszka. Słownictwo aktów prawnych w zasobie leksykalnym współczesnej polszczyzny / Agnieszka Choduń. – Warszawa: Wydawnictwo TRIO, 2007. 174 s.

Choduń Agnieszka. Uwagi o komunikatywności tekstów aktów prawnych / Agnieszka Choduń // Prawo i język / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. S. 127–131.

Gibbons John. Forensic linguistics: an introduction to language in the justice system / John Gibbons. — Malden : Blackwell, 2004. 337 s.

Gizbert-Studnicki Tomasz. Postulat jasności i zrozumiałości tekstów prawnych a dostęp do prawa / Tomasz Gizbert-Studnicki // Prawo i język / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa: Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. S. 9–18.

Leśniak Krzysztof. Poetyka kodeksu cywilnego / Krzysztof Leśniak // Prawo i język / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. S. 165–169.

Lizisowa Maria Teresa. Performatywni wypowiedzi prawne w aspekcie lingistyki tekstu / Maria Teresa Lizisowa // Prawo i język / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. S. 19–36.

Lizisowa Maria Teresa. Tekst – kontekst – interpretacja: W poszukiwaniu semiotyczno-dyskursywnych wzorców konkretyzacji języka / Maria Teresa Lizisowa. — Kraków : Collegium Columbinum, 2006. 385 s.

Malinowski Andrzej. Polski język prawny. Wybrane zagadnienia / Andrzej Malinowski. Warszawa : Wydawnictwo LexisNexis, 2006. S. 96–153; 182–231.

Matulewska Aleksandra, Gortych Karolina. Translacyjne problemy wyrażania modalności deontycznej w tekstach aktów normatywnych w języku polskim, angielskim i greckim / Aleksandra Matulewska, Karolina Gortych // Prawo i język / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. S. 65–78.

ТЕСТОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Юридичні тексти залежно від сфери їх застосування поділяються на такі види:

- a) тексти законотворчої діяльності, тексти правозастосувальної діяльності, тексти юридичної науки, тексти, що збираються в ході оперативно-розшукових заходів;

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) перформативність тексту.

12. Універсальна властивість текстової реальності встановлювати формально-граматичні та семантико-прагматичні зв'язки між структурами знань, що містяться в різних текстах, — це:

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) інтертекстуальність тексту.

13. Установить співвідносність між літерами та цифрами:

а) встановлюється між текстами закону та текстами коментарів інтерпретаційного типу;	1) верифікаційна когерентність;
б) базується на процедурі встановлення істинності визначеного твердження;	2) дефініційна когерентність;
в) когерентні зв'язки на основі принципу подібності;	3) тематична когерентність;
г) когерентні зв'язки, що служать засобом поєднання глобальної теми юридичного дискурсу та окремої правової норми, що міститься в тексті закону;	4) інференційна когерентність;
г) засновується на процедурі логічного виводу та встановлюється виключно у судовому дискурсі.	5) іконічна когерентність.

14. Універсальна властивість текстової реальності, що полягає у здатності текстів посилатися один на одного, запозичуючи змістові та формальні елементи, що належать іншим текстам — це:

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) інтертекстуальність тексту.

15. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

- а) встановлення в окремому тексті набору характеристик, типово асоційованих з тим чи іншим прецедентним жанром; 1) метатекстуальність;
- б) текстові включення, що вносять до тексту інформацію ззовні (цитати та посилання); 2) інтекстуальність;
- в) зв'язки між текстами, за допомогою яких відбувається перехід від одного закону до іншого в межах усього корпусу текстів законів; 3) гіпертекстуальність;
- г) авторський коментар щодо змісту тексту (коментарі до текстів законів). 4) архітекстуальність.

16. Індивідуальна назва виступає у правових текстах у:

- а) простій та матеріальній супозиції;
- б) формальній та матеріальній супозиції;
- в) простій і формальній супозиції.

17. Загальна назва виступає у правових текстах у:

- а) простій та матеріальній супозиції;
- б) формальній та матеріальній супозиції;
- в) простій і формальній супозиції.

18. Індивідуальні назви у функції загальних назв назива-

ють:

- а) квазі-перформативними;
- б) квазі-загальними;
- в) квазі-індивідуальними.

19. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

- а) назви, які співвідносні з конкретними речами, особами, властивостями, діями; 1) неоцінкові назви;
- б) назви процесів, ознак, властивостей, десигнати яких не належать 2) привативні назви;

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) перформативність тексту.

12. Універсальна властивість текстової реальності встановлювати формально-граматичні та семантико-прагматичні зв'язки між структурами знань, що містяться в різних текстах, — це:

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) інтертекстуальність тексту.

13. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

а) встановлюється між текстами закону та текстами коментарів інтерпретаційного типу;	1) верифікаційна когерентність;
б) базується на процедурі встановлення істинності визначеного твердження;	2) дефініційна когерентність;
в) когерентні зв'язки на основі принципу подібності;	3) тематична когерентність;
г) когерентні зв'язки, що служать засобом поєднання глобальної теми юридичного дискурсу та окремої правової норми, що міститься в тексті закону;	4) інференційна когерентність;
г) засновується на процедурі логічного виводу та встановлюється виключно у судовому дискурсі.	5) іконічна когерентність.

14. Універсальна властивість текстової реальності, що полягає у здатності текстів посилатися один на одного, запозичуючи змістові та формальні елементи, що належать іншим текстам — це:

- а) комунікативність тексту;
- б) когерентність тексту;
- в) інтертекстуальність тексту.

15. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

а) встановлення в окремому тексті набору характеристик, типово асоційованих з тим чи іншим прецедентним жанром;	1) метатекстуальність;
б) текстові включення, що вносять до тексту інформацію ззовні (цитати та посилання);	2) інтекстуальність;
в) зв'язки між текстами, за допомогою яких відбувається перехід від одного закону до іншого в межах усього корпусу текстів законів;	3) гіпертекстуальність;
г) авторський коментар щодо змісту тексту (коментарі до текстів законів).	4) архітекстуальність.

16. Індивідуальна назва виступає у правових текстах у:

- а) простій та матеріальній супозиції;
- б) формальній та матеріальній супозиції;
- в) простій і формальній супозиції.

17. Загальна назва виступає у правових текстах у:

- а) простій та матеріальній супозиції;
- б) формальній та матеріальній супозиції;
- в) простій і формальній супозиції.

18. Індивідуальні назви у функції загальних назв називаються:

- а) квазі-перформативними;
- б) квазі-загальними;
- в) квазі-індивідуальними.

19. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

а) назви, які співвідносні з конкретними речами, особами, властивостями, діями;	1) неоцінкові назви;
б) назви процесів, ознак, властивостей, десигнати яких не належать	2) привативні назви;

- до категорії конкретних предметів і мисляться поза зв'язком з ними;
- в) назви, повне коло десигнатів яких однозначно окреслено законодавцем; 3) релятивні назви;
- г) назви, для яких не можна однозначно окреслити коло їх десигнатів; 4) абстрактні назви;
- г) назви, значення яких пов'язано із вказівкою на відношення між предметами позамовної дійсності; 5) конкретні назви;
- д) назви, що вказують на брак конкретної ознаки у десигнатів загальної назви. 6) оцінкові назви.

20. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

- а) відношення слів з однаковим написанням (вимовою) і незв'язаними значеннями; 1) метафора;
- б) лексико-семантична трансформація слова, що базується на міжпарадигмальних зв'язках слів та виявляє себе як уживання одного слова замість іншого, яке належить до іншої лексико-семантичної парадигми, але має спільний з першим словом семантичний елемент, на основі якого і здійснюється асоціативне перенесення значення одного слова на інше за подібністю якої-небудь ознаки чи властивості; 2) омонімія;
- в) властивість слова мати кілька значень, спільних за походженням (етимологією); 3) метонімія;
- г) лексико-семантична трансформація слова, що ґрунтується на вертикальних зв'язках між членами однієї лексико-семантичної парадигми та призводить до збільшення або зменшення семантичного обсягу слова; 4) полісемія;

- г) відношення слів з дуже близьким написанням (вимовою) і незв'язаними значеннями; 5) синекдоха;
- д) різновид тропа, у якому переноситься значення слів з певних явищ та предметів на інші за суміжністю (просторовою, часовою чи логічною). 6) паронімія.

21. Юридичним терміном є тільки така загальна назва в юридичному тексті, що має юридичну дефініцію:

- а) яка надає загальнозживаному виразу значення, що не порушує семантичне ядро цього виразу;
- б) яка надає загальнозживаному виразу значення, що порушує семантичне ядро цього виразу або визначає вираз, що ще не функціонував ані в загальнозживаній, ані у правовій і правничій мовах;
- в) але належить до термінів іншої терміносистеми.

22. До ненормативної спеціальної лексики належать:

- а) номенклатура, терміноїди, професіоналізми та жаргонізми;
- б) номени, предтерміни, професіоналізми та жаргонізми;
- в) номенклатура, квазітерміни, професіоналізми та жаргонізми.

23. Специфічні назви конкретних правових об'єктів — це:

- а) терміноїди;
- б) номени;
- в) терміни.

24. Лексеми або набір лексем, що не відповідають усьому спектру термінологічних вимог та використовуються на позначення новосформованих або недостатньо сформованих та неоднозначно потрактовуваних понять, — це:

- а) терміноїди;
- б) номени;
- в) ономатоїди.

25. Ненормативні лексеми або набір лексем, які поширені в розмовному мовленні представників певної професії, харак-

теризуються емоційно-експресивним забарвленням та мають нормативний відповідник — це:

- а) номен і номенклатура;
- б) професіоналізми і жаргонізми;
- в) терміноїди і ономатоїди.

26. За сферою використання юридичні терміни поділяються на:

- а) загальні терміни, терміни правозастосування, терміни юридичної доктрини;
- б) загальні терміни, терміни законодавства, терміни правозастосування;
- в) терміни законодавства, терміни правозастосування, терміни юридичної доктрини.

27. Терміни законодавства поділяються на:

- а) загальні юридичні терміни, галузеві юридичні терміни, міжгалузеві юридичні терміни;
- б) міжнародні юридичні терміни, загальні юридичні терміни, галузеві юридичні терміни;
- в) загальні юридичні терміни, локальні юридичні терміни, міжгалузеві юридичні терміни.

28. Установіть співвідносність між літерами та цифрами:

а) відповідність терміна нормам літературної мови;	1) питомість;
б) позначення юридичним терміном лише одного поняття права;	2) мовна правильність;
в) уведення в законодавчу сферу найбільш опробованих юридичних термінів, послідовно вживаних у законодавчій сфері та доктрині;	3) упровадженість;
г) уникнення невинуватеної тавтології, неінформативних елементів;	4) термінологічна однозначність;

г) залучення іншомовного терміна тільки у разі неможливості створення адекватного терміна на питомому ґрунті;	5) стислість;
д) повне відображення змісту відповідного юридичного поняття;	6) дефінітивність;
е) відображення основної предметно-логічної інформації без додаткової емоційно-оцінної та чуттєво-образної інформації;	7) системність;
ж) закріпленість за терміном юридичної дефініції;	8) точність;
з) термінологічно-поняттєва співвідносність з іншими термінами, що використовуються в законодавстві України.	9) емоційно-експресивна нейтральність.

29. Учення про розуміння, тлумачення та застосування будь-яких об'єктиваций людської духовності: текстів, витворів мистецтва, священних писань, звичаїв, правових норм тощо — це:

- а) лінгвістика тексту;
- б) герменевтика;
- в) текстологія.

30. Історико-філологічна дисципліна, що вивчає пам'ятки писемності, твори літератури і фольклору для критичної перевірки і встановлення на підставі наявних варіантів автентичності текстів — це:

- а) лінгвістика тексту;
- б) герменевтика;
- в) текстологія.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Проаналізуйте макро- та мікрокомпозицію наведених юридичних текстів. Зверніть увагу на співвідносність статті та правової норми.

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
КНИГА ПЕРША ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Цивільне законодавство України

Глава 2. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків

Глава 3. Захист цивільних прав та інтересів

Розділ II. ОСОБИ

Підрозділ 1. ФІЗИЧНА ОСОБА

Глава 4. Загальні положення про фізичну особу

Глава 5. Фізична особа-підприємець

Глава 6. Опіка та піклування

Підрозділ 2. ЮРИДИЧНА ОСОБА

Глава 7. Загальні положення про юридичну особу

Глава 8. Підприємницькі товариства

§ 1. Господарські товариства

§ 2. Виробничий кооператив

Підрозділ 3. УЧАСТЬ ДЕРЖАВИ, АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Глава 9. Правові форми участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах

Глава 10. Органи та представники, через яких діють держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади у цивільних відносинах

Глава 11. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад

Розділ III. ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Глава 12. Загальні положення про об'єкти цивільних прав

Глава 13. Речі. Майно

Глава 14. Цінні папери

Глава 15. Нематеріальні блага

Розділ IV. ПРАВОЧИНИ. ПРЕДСТАВНИЦТВО

Глава 16. Правочини

§ 1. Загальні положення про правочини

Стаття 202. Поняття та види правочинів

1. Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

2. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

3. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами.

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила.

Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами.

4. Дво- чи багатостороннім правочином є погоджена дія двох або більше сторін.

5. До правовідносин, які виникли з односторонніх правочинів, застосовуються загальні положення про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства або суті одностороннього правочину.

Стаття 203. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину

1. Зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам. { Частина перша ст. 203 в редакції Закону від 02.12.2010 р. № 2756-VI }.

2. Особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

3. Волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі.

4. Правочин має вчинятися у формі, встановленій законом.

5. Правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

6. Правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей.

§ 4. Гарантія

§ 5. Завдаток

§ 6. Застава

§ 7. Притримання

Глава 50. Припинення зобов'язання

Глава 51. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

Розділ II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

Глава 52. Поняття та умови договору

Глава 53. Укладення, зміна і розірвання договору

Розділ III. ОКРЕМІ ВИДИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Підрозділ 1. ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 54. Купівля-продаж

§ 1. Загальні положення про купівлю-продаж

§ 2. Роздрібна купівля-продаж

§ 3. Поставка

§ 4. Контрактація сільськогосподарської продукції

§ 5. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу

§ 6. Міна

Глава 55. Дарування

Глава 56. Рента

Глава 57. Довічне утримання (догляд)

Глава 58. Найм (оренда)

§ 1. Загальні положення про найм (оренду)

§ 2. Прокат

§ 3. Найм (оренда) земельної ділянки

§ 4. Найм будівлі або іншої капітальної споруди

§ 5. Найм (оренда) транспортного засобу

§ 6. Лізинг

Глава 59. Найм (оренда) житла

Глава 60. Позичка

Глава 61. Підряд

§ 1. Загальні положення про підряд

§ 2. Побутовий підряд

- § 3. Будівельний підряд
- § 4. Підряд на проектні та пошукові роботи
- Глава 62.** Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт
- Глава 63.** Послуги. Загальні положення
- Глава 64.** Перевезення
- Глава 65.** Транспортне експедирування
- Глава 66.** Зберігання
  - § 1. Загальні положення про зберігання
  - § 2. Зберігання на товарному складі
  - § 3. Спеціальні види зберігання
- Глава 67.** Страхування
- Глава 68.** Доручення
- Глава 69.** Комісія
- Глава 70.** Управління майном
- Глава 71.** Позика. Кредит. Банківський вклад
  - § 1. Позика
  - § 2. Кредит
  - § 3. Банківський вклад
- Глава 72.** Банківський рахунок
- Глава 73.** Факторинг
- Глава 74.** Розрахунки
  - § 1. Загальні положення про розрахунки
  - § 2. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень
  - § 3. Розрахунки за акредитивом
  - § 4. Розрахунки за інкасовими дорученнями
  - § 5. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків
- Глава 75.** Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності
- Глава 76.** Комерційна концесія
- Глава 77.** Спільна діяльність
  - § 1. Загальні положення про спільну діяльність
  - § 2. Просте товариство
- Підрозділ 2. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ**
- Глава 78.** Публічна обіцянка винагороди

§ 2. Правові наслідки недодержання сторонами при вчиненні правочину вимог закону

Глава 17. Представництво

Розділ V. СТРОКИ ТА ТЕРМІНИ. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Глава 18. Визначення та обчислення строків

Глава 19. Позовна давність

КНИГА ДРУГА ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Глава 20. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи

Глава 21. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Глава 22. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

КНИГА ТРЕТЯ ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА ІНШІ РЕЧОВІ ПРАВА

Розділ I. ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Глава 23. Загальні положення про право власності

Глава 24. Набуття права власності

Глава 25. Припинення права власності

Глава 26. Право спільної власності

Глава 27. Право власності на землю (земельну ділянку)

Глава 28. Право власності на житло

Глава 29. Захист права власності

Розділ II. РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО

Глава 30. Загальні положення про речові права на чуже майно

Глава 31. Право володіння чужим майном

Глава 32. Право користування чужим майном

Глава 33. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб

Глава 34. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови

КНИГА ЧЕТВЕРТА ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Глава 35. Загальні положення про право інтелектуальної власності

Глава 36. Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право)

Глава 37. Право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу) організації мовлення (суміжні права)

Глава 38. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття

Глава 39. Право інтелектуальної власності на винахід, кресну модель, промисловий зразок

Глава 40. Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

Глава 41. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

Глава 42. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

Глава 43. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування

Глава 44. Право інтелектуальної власності на торговельну марку

Глава 45. Право інтелектуальної власності на географічне позначення

Глава 46. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю

КНИГА П'ЯТА ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 47. Поняття зобов'язання. Сторони у зобов'язанні

Глава 48. Виконання зобов'язання

Глава 49. Забезпечення виконання зобов'язання

§ 1. Загальні положення про забезпечення виконання зобов'язання

§ 2. Неустойка

§ 3. Поручка

кодексу України). 3. “Суд, незалежно від призначеного кримінального покарання, може направити на примусове лікування особу, засуджену за злочин, вчинений на ґрунті алкоголізму чи наркоманії. Примусове лікування цих осіб провадиться, залежно від міри кримінального покарання, відповідно у місцях позбавлення волі або спеціальних медичних закладах” (ст. 14 Кримінального кодексу України). 4. “Суд вправі звільнити підсудного від кримінальної відповідальності, коли буде визнано, що на час розгляду справи в суді внаслідок зміни обстановки вчинене особою діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною” (ст. 7. Кримінального процесуального кодексу України). 5. “Забороняється домагатись показань обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у справі, шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів” (ст. 22. Там само).

4. З’ясуйте, яку функцію — описову чи деонтичну — виконують підкреслені дієслова та конструкції.

Стаття 11. Додержання вимог щодо конфіденційності інформації

1. Інформація, що стосується державної митної справи, отримана органами доходів і зборів, **може** використовуватися ними виключно для митних цілей і **не може** розголошуватися без дозволу суб’єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України.

2. Інформація щодо підприємств, громадян, а також товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються ними через митний кордон України, що збирається, **використовується та формується** органами доходів і зборів, **використовується** до інформаційних баз даних і **використовується з урахуванням обмежень, передбачених для інформації з обмеженим доступом.**

3. За розголошення інформації, зазначеної у цій статті, посадові особи органів доходів і зборів **несуть відповідальність згідно із законом.**

4. Не вважається розголошенням надання знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не стосується конкретних фізичних та/або юридичних осіб і не **може** становити комерційну таємницю, інформація, яка стосується правопорушень, а також публічне обговорення в засобах масової інформації та суспільстві проблем державної митної справи (Митний кодекс України).

5. Проаналізуйте рема-тематичну структуру наведених нормативно-правових приписів.

1. “Організація та порядок повсякденної діяльності Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та функціонування її під час виконання завдань за призначенням визначаються Положенням про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, що затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту” (ст. 24. Кодексу цивільного захисту України). **2.** “Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду” (ст. 10 Кримінального кодексу України). **3.** “Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотню дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом’якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи” (ст. 5. Там само). **4.** “У разі зменшення обсягу джерел фінансування державного бюджету певного типу порівняно з обсягом, визначеним Законом про Державний бюджет України, допускається за рішенням Кабінету Міністрів України, погодженим із Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, збільшення обсягу джерел фінансування державного бюджету іншого типу з отриманням граничного обсягу річного дефіциту державного бюджету” (ст. 15 Бюджетного кодексу України).

§ 1. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу

§ 2. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу

Глава 79. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

Глава 80. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Глава 81. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

Глава 82. Відшкодування шкоди

§ 1. Загальні положення про відшкодування шкоди

§ 2. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю

§ 3. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)

Глава 83. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави

КНИГА ШОСТА СПАДКОВЕ ПРАВО

Глава 84. Загальні положення про спадкування

Глава 85. Спадкування за заповітом

Глава 86. Спадкування за законом

Глава 87. Здійснення права на спадкування

Глава 88. Виконання заповіту

Глава 89. Оформлення права на спадщину

Глава 90. Спадковий договір

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

2. Проаналізуйте структуру поданих нормативно-правових приписів (гіпотеза — диспозиція або диспозиція — санкція). Лінгвістично схарактеризуйте нормативно-правові приписи (спосіб дієслова, вид складнопідрядного речення, порядок розташування частин судження, експліцитний або імпліцитний характер вираження).

1. *“Якщо в міжнародному договорі України, укладеному в установленому порядку, містяться інші правила, ніж ті, що*

встановлені відповідним актом сімейного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України” (ст. 13 Сімейного кодексу України). 2. “Виконання підготовчих робіт без реєстрації декларації про початок виконання зазначених робіт, якщо такі роботи не виконувалися на підставі зареєстрованої декларації про початок виконання будівельних робіт чи дозволу на виконання будівельних робіт, а також наведення недостовірних даних у декларації про початок виконання підготовчих робіт — тягнуть за собою накладення штрафу від ста п’ятдесяти до двохсот п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян” (ст. 96 Кодексу про адміністративні правопорушення). 3. “Якщо не буде визнано необхідним застосування до душевнохворого примусових заходів медичного характеру, а так само в разі припинення застосування таких заходів суд може передати його на піклування родичам чи опікунам при обов’язковому лікарському нагляді” (ст. 13 Кримінального кодексу України). 4. “Кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу” (ст. 18 Сімейного кодексу України). 5. “Такими, що не мають судимості, визнаються: особи, умовно засуджені, якщо протягом іспитового строку вони не вчинять нового злочину і якщо протягом зазначеного строку умовне засудження щодо цих осіб не буде скасовано з інших підстав, передбачених законом” (ст. 55 Кримінального кодексу України).

3. Проаналізуйте логіко-семантичну структуру нормативно-правового припису. Зверніть увагу на форму деонтичної модальності та засоби її вираження.

1. “Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі по службі чи роботі, при відсутності ознак державної зради або шпигунства, — карається позбавленням волі на строк від двох до п’яти років” (ст. 67. Там само). 2. “Ніхто не може бути притягнутий як обвинувачений інакше, ніж на підставах і в порядку, встановлених законом” (ст. 5 Кримінального процесуального

ності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження.

Наведене Законом визначення недобросовісної реклами є достатньо широким і містить у собі ознаки різного роду порушень законодавчих вимог до реклами. Таке визначення розкриває явище реклами, яка не відповідає закріпленим законодавством принципам, а також основним вимогам до реклами, порушуючи встановлені обмеження.

Введення в оману споживачів реклами становить розповсюдження реклами, що за своїм змістом не відповідає дійсності, містить неправдиву інформацію про рекламований об'єкт чи іншу неправдиву інформацію. Законом не передбачено, що до недостовірної реклами слід відносити лише ту рекламу, яка навмисно вводить, чи спрямована на введення в оману споживачів реклами. Ця обставина накладає на рекламодавців, рекламовиробників та розповсюджувачів реклами підвищену відповідальність і відповідно змушує таких учасників рекламних відносин здійснювати внутрішній контроль за достовірністю рекламної інформації, яку вони замовляють, виготовляють та розповсюджують.

Завдання шкоди споживачам реклами, окремим особам, державі чи суспільству загалом визначається другою обов'язковою ознакою недобросовісної реклами. При цьому для віднесення реклами до розряду недобросовісної, достатнім є факт завдання шкоди хоча б одній категорії суб'єктів, зазначених у наведеному визначенні. ...

...Усі перераховані підстави для віднесення тієї чи іншої реклами до розряду недобросовісної не є абстрактними, а натомість закріплені чинним законодавством України, зокрема Конституцією України, чинними законодавчими актами та міжнародними договорами України. Значна частина вимог до реклами, порушення яких є підставою для віднесення її до недобросовісної, вміщена у Цивільному кодексі України, Законах "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про інформацію" тощо. Основним же законодавчим актом, що визначає підстави для віднесення рекла-

ми до розряду недобросовісної, є Закон України “Про рекламу” (Офіційний коментар до Закону України “Про рекламу”).

4. Цивільний кодекс України

Науково-практичний коментар

За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. — К. : Істина, 2004. — 928 с

Передмова..... 3

КНИГА ПЕРША ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Цивільне законодавство України..... 5

Глава 2. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків.

Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків..... 21

Глава 3. Захист цивільних прав та інтересів..... 26

Розділ II. ОСОБИ

Підрозділ 1. ФІЗИЧНА ОСОБА

Глава 4. Загальні положення про фізичну особу..... 31

Глава 5. Фізична особа-підприємець..... 49

Глава 6. Опіка та піклування..... 54

Підрозділ 2. ЮРИДИЧНА ОСОБА

Глава 7. Загальні положення про юридичну особу..... 65

Глава 8. Підприємницькі товариства..... 96

§ 1. Господарські товариства..... 96

§ 2. Виробничий кооператив..... 113

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ..... 880

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ,

ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ В КОМЕНТАРІ..... 882

Додаток. Статті Цивільного кодексу України,

що зазнали змін з моменту його прийняття..... 907

5. “З метою забезпечення однакового і правильного застосування законодавства у справах про хабарництво та у зв'язку з питаннями, які виникають у судовій практиці, Пленум Верховного Суду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

5. *“Закінченим злочином визнається діяння, яке містить усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу”* (ст. 13 Кримінального кодексу України).

6. **Визначте тип когерентності у наведених юридичних текстах.**

1. “Аналізований закон було прийнято 1 червня 2010 р. За час, що минув від його прийняття, з’ясувалися певні прогалини і вразливі місця цього акта, які дають підставу як для відповідної критики, так і для певних пропозицій щодо його вдосконалення. ...

...У зв’язку з цим пропонується взяти до уваги і такі **конкретні зауваження до окремих статей** вже чинного Закону України “Про захист персональних даних”.

1. Назва Закону не зовсім відповідає його сьогоденському змісту, який здебільшого стосується не всіх питань захисту персональних даних, а лише тих, що пов’язані з їх “обробкою” в базах персональних даних (під останніми в Законі розуміються як автоматизовані бази, так і впорядковані картотеки). Нинішньому змісту точніше відповідала назва Закон України “Про бази персональних даних”.

У цьому контексті доцільно звернути увагу, що Закон приймався передусім у зв’язку з приєднанням України до Конвенції про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 р. (далі — Конвенція), але в Законі України “Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних” від 6 липня 2010 р. окремо було зафіксовано заяву такого змісту: “Україна буде застосовувати цю Конвенцію до файлів персональних даних, які не обробляються автоматизовано”. Ця заява, до речі, не була чимось екстраординарним, її можливість передбачається, а текст мало не дослівно наводиться

у самій Конвенції...” (Ігор Усенко, заслужений юрист України, професор, “Коментар до Закону України “Про захист персональних даних”).

2. “Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 67, 69, 70 Закону України “Про Конституційний Суд України”, Конституційний Суд України вирішив:

1. В аспекті конституційного звернення положення другого речення преамбули Закону України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” від 22 листопада 1996 року № 543/96-ВР з наступними змінами у взаємозв’язку з положеннями статей 1, 3 цього закону потрібно розуміти так, що обмеження пені у грошових зобов’язаннях подвійною обліковою ставкою Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня, поширюється на правовідносини, суб’єктами яких є лише підприємства, установи та організації незалежно від форм власності і господарювання та фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності (підприємці).

2. Рекомендувати Верховній Раді України законодавчо врегулювати питання щодо встановлення справедливого розміру неустойки за прострочення виконання позичальниками – фізичними особами грошових зобов’язань у відносинах споживчого кредитування.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов’язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене” (РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ у справі за конституційним зверненням громадянина Козлова Дмитра Олександровича щодо офіційного тлумачення положень другого речення преамбули Закону України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” від 11.07.2013 р. № 7-рп/2013).

3. *“Недобросовісна реклама – реклама, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовір-*

1. Звернути увагу судів на те, що згідно з чинним законом відповідальність за одержання хабара можуть нести лише службові особи...

...3. Судам слід мати на увазі, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 368 КК, полягає в одержанні хабара в будь-якому вигляді. Оскільки виконання чи невиконання службовою особою відповідних дій перебуває за межами об'єктивної сторони даного злочину, відповідальність настає незалежно від того, до чи після вчинення цих дій було одержано хабар, був чи не був він обумовлений до їх вчинення, виконала чи не виконала службова особа обумовлене, збиралася чи ні вона це робити.

Якщо виконані службовою особою у зв'язку з одержанням хабара дії самі є злочинними (службове підроблення, зловживання владою чи службовим становищем тощо), вчинене належить кваліфікувати за сукупністю злочинів" (Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику у справах про хабарництво" № 5 від 26.04.2002 р.).

7. Визначте тип інтертекстуальності у наведених юридичних текстах.

1. "Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

1) у статті 36:

частину першу доповнити пунктом 7-1 такого змісту:

"7-1) набрання законної сили судовим рішенням, відповідно до якого працівника притягнуто до відповідальності за корупційне правопорушення";

після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

"У випадках, передбачених пунктами 7 і 7-1 частини першої цієї статті, особа підлягає звільненню з посади у триденний строк з дня отримання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, орга-

нізацією копії відповідного судового рішення, яке набрало законної сили”.

У зв'язку з цим частини другу і третю вважати відповідно частинами третьою і четвертою... (Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”).

2. При вирішенні питання, чи є та або інша особа службовою, належить керуватися правилами, які викладено в пунктах 1 і 2 примітки до ст. 364 Кримінального кодексу України (далі – КК). (Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”).

3. “Стаття 2. Внесення змін до Податкового кодексу України.

2.1. Зміна положень цього Кодексу може здійснюватися виключно шляхом внесення змін до цього Кодексу.

Дана стаття містить загальний припис, який характеризує практично будь-яке галузеве або інституційне законодавство. Фактично її можна було б виділити як окремий пункт статті 1 “Сфера дії Податкового кодексу України” або статті 3 “Податкове законодавство України”. Слід наголосити на тому, що зміна положень Кодексу можлива лише шляхом внесення змін власне до нього, що закріплює неможливість коригування податкового законодавства бюджетними законами (перш за все законами України, якими приймається річний бюджет)” (Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України за загальною редакцією М. Я. Азарова).

4.

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ
СУДОВА КОЛЕГІЯ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ
УХВАЛА
від 27 січня 2000 року
(Витяг)

Вироком Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 14 травня 1999 р. П. виправдано за обвинуваченням за ст. 861 та ч. 2 ст. 165 КК.

не повинні допускати випадків скасування виправдувальних вироків з формальних підстав, що не є безумовними для прийняття такого рішення.

Президія обласного суду не визнала, що зазначені порушення норм кримінально-процесуального закону перешкодили суду об'єктивно, повно й усебічно розглянути справу і постановити законний та обґрунтований вирок. Скасовувати ж виправдувальний вирок з тих підстав, що П. було пред'явлено неконкретне обвинувачення і це, на її думку, обмежило його право на захист та що не було скасовано постанову про закриття кримінальної справи за ч. 2 ст. 165 КК, вона не могла, оскільки таке рішення погіршило становище виправданого.

За таких обставин судова колегія в кримінальних справах Верховного Суду України протест заступника голови цього суду задовольнила і постанову президії обласного суду скасувала (http://www.uapravo.org/Virok/r_4.html).

8. Схарактеризуйте вживання у текстах власних і загальних назв (супозиція, різновиди уживання). У якому випадку найяскравіше проілюстрована категорія перформативності? У якому тексті вжито квазізагальну назву?

1. "У тексті Закону слова "відділу Державної виконавчої служби" у всіх відмінках і числі замінено словами "відділу державної виконавчої служби" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 1095-IV від 10.07.2003" 2. "За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення, або у разі виконання зведеного виконавчого провадження у встановленому Міністерством юстиції України порядку можуть утворюватися виконавчі групи, до складу яких включаються державні виконавці одного або кількох органів державної виконавчої служби. Постановою директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України або начальника управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, Головного управління юстиції в області, містах Києві та Севастополі на керівника групи можуть покладатися права і

повноваження у виконавчому провадженні, встановлені цим Законом, для начальників відділів примусового виконання рішень та заступників начальників районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції — начальників відділів державної виконавчої служби (далі — начальники відділів)” (Закон України “Про виконавче провадження”). 3. “Стаття 1. Увічнення Перемоги та подвигу народу-переможця. День Перемоги (9 Травня) — державне свято. День Перемоги є днем торжества безсмертного подвигу народу — переможця над фашизмом, всенародної пам’яті про його боротьбу за свободу і незалежність Батьківщини” (Закон України “Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років”). 4. “З метою гідного відзначення Дня Перемоги, вшанування безсмертного подвигу народу в боротьбі за свободу і незалежність Вітчизни *п о с т а н о в л я ю*” (Указ Президента Про додаткові заходи щодо відзначення 55-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років). 5. “Згідно зі статтею 37 Закону України “Про місцеве самоврядування” на підставі заяви та наданих документів громадянами, жителями міста Гнівань, з проханням присвоїти назви провулку, що знаходиться в місті Гнівань, Тиврівського району Вінницької області, міська рада ВИРІШИЛА: 1. Присвоїти назву провулку “провулок Маліновського”, що розташований на території міської ради в місті Гнівань, Тиврівського району Вінницької області” (Проект рішення виконавчого комітету Гніванської міської ради Тиврівського району Вінницької області).

9. Знайдіть у текстах абстрактні та конкретні, оцінкові та неоцінкові, релятивні та привативні назви.

1. “Стаття 1234. Право на заповіт 1. Право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю. 2. Право на заповіт здійснюється особисто. Вчинення заповіту через представника не допускається” (Цивільний кодекс України). 2. “Стаття 1241. Право на обов’язкову частку у спадщині. 1. Малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездат-

Ухвалою судової колегії в кримінальних справах Запорізького обласного суду від 21 червня 1999 р. вирок залишено без зміни. Постановою президії того ж суду від 8 липня 1999 р. судове рішення скасовано, а справу направлено на нове розслідування.

Органами попереднього слідства П. обвинувачувався в тому, що він як посадова особа — начальник управління Державного казначейства в Запорізькій області — знав, що згідно з п. 2 Указу Президента України від 12 травня 1996 р. № 333/96 "Про невідкладні заходи щодо забезпечення своєчасної виплати заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат" заборонено придбання державними установами легкового автотранспорту, проте умисно, з корисливих спонувань, скориставшись своїми посадовими повноваженнями (розпорядження бюджетних коштів в обласному управлінні Держказначейства) та діючи всупереч інтересам служби, 28 червня 1996 р. дав розпорядження працівникам бухгалтерії перерахувати 1 мільярд 645 млн крб на розрахунковий рахунок товариства "Семеновський і К" за придбання автомобіля ВАЗ-2109, що належав П. на праві власності. Внаслідок вилучення із бюджету зазначеної суми державі було заподіяно шкоду, що в 25 разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Крім того, П. обвинувачувався в тому, що, придбавши автомобіль за явно завищеною ціною, він привласнив 772 млн 900 тис. крб бюджетних коштів, що більше ніж у 250 разів перевищило розмір мінімальної заробітної плати на момент купівлі-продажу автомобіля.

Виправдовуючи П. за ч. 2 ст. 165 КК, суд зазначив у вирокі, що п. 2 названого Указу Президента України порушено не було, оскільки заборона на придбання автомобілів стосувалася лише тих установ, які мали борги по заробітній платі своїм працівникам. Обласне управління Держказначейства такої заборгованості не мало. Кошти для придбання автомобіля були виділені в межах кошторису.

Пославшись на те, що П. не завищив вартість автомобіля, оскільки згідно з висновком повторної комісійної товарознав-

ці гроші вона пона становила 17 тис. 696 грн, тобто перевищувала суму, за яку було придбано автомобіль, суд виправдав А. за ч. 2 ст. 361 КК.

Виступок Голови Верховного Суду України порушив у судових питаннях про скасування постанови президії обласного суду у зв'язку з її необґрунтованістю. Судова колегія в проваджених справах цього суду протест задовольнила з таким висновком.

Президія обласного суду фактично погодилася з рішенням районного суду про виправдання П., але, скасовуючи вирок за рішенням судової колегії в кримінальних справах обласного суду, зазначила, що органи попереднього слідства допустили порушення норм кримінально-процесуального закону. Зокрема, вони не конкретизували обвинувачення за ч. 2 ст. 165 та ст. 361 КК, і це позбавило обвинуваченого можливості обрати відповідну позицію в суді й обмежило його право на захист. Крім того, незважаючи на наявність не скасованої постанови обласного про закриття кримінальної справи за ч. 2 ст. 165 КК за фактом перерахування 16 млрд 450 млн крб, за цим самим фактом було порушено кримінальну справу щодо П. і пред'явлено йому обвинувачення за тим же законом, чим порушено ст. 6 КПК. Проте таке рішення президії обласного суду не можна вважати обґрунтованим.

Відповідно до роз'яснень, що містяться в п. 29 постанови Пленуму Верховного Суду України від 29 червня 1990 р. № 5 "Про виконання судами України законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України з питань судового розгляду кримінальних справ і постановлення вироку", скасування виправдувального вироку у зв'язку з порушенням кримінально-процесуального закону може мати місце лише в тому випадку, коли ці порушення перешкоджали чи могли перешкодити суду об'єктивно, повно та всебічно розглянути справу і постановити законний та обґрунтований вирок. Зважаючи на те, що скасування виправдувального вироку погіршує становище виправданого, суди касаційної та наглядової інстанцій

ні батьки спадкують, незалежно від змісту заповіту, половинну частку, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка). Розмір обов'язкової частки у спадщині може бути зменшений судом з урахуванням відносин між цими спадкоємцями та спадкодавцем, а також інших обставин, які мають істотне значення" (Там само).

3. "Стаття 120. Доведення до самогубства. Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, — карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк" (Кримінальний кодекс України).

10. У поданих нижче текстах схарактеризуйте назви за будовою.

1. "Стаття 3. Почесна варта. Під час святкування Дня Перемоги та Дня захисника Вітчизни у столиці України місті-герої Києві, містах-героях Керчі, Одесі, Севастополі, столиці Автономної Республіки Крим місті Сімферополі, в обласних центрах біля пам'ятників і меморіалів встановлюється почесна варта, а також покладаються вінки і квіти" (Закон України "Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років").

2. "Посадовими особами відповідно до цього Закону вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій" (Закон України про державну службу).

3. Особа, яка претендує на зайняття посади державного службовця, подає за місцем майбутньої служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік (Там само).

4. "Генеральний прокурор України має право бути невідкладно прийнятим Головою Верховної Ради України, Президентом України, Прем'єр-міністром України" (ст. 11 Закону України "Про прокуратуру").

5. "Прийняте прокурором рі-

шення може бути оскаржено вищестоящому прокурору або до суду” (ст. 12. Там само).

11. Знайдіть у поданих текстах абревіатури, складноскорочені слова та скорочення. Визначте їх тип.

1. “Після того, як державний інспектор з карантину рослин пересвідчиться, що підкарантинний вантаж супроводжується карантинним дозволом, є фітосанітарний сертифікат країни-експортера, визначиться щодо фітосанітарного стану країни походження, проведе попередній фітосанітарний контроль підкарантинних матеріалів, що надходять із-за кордону, оформляється акт фітосанітарного контролю (додаток 10) у двох примірниках (один — для вантажоотримувача, а другий — залишається на ППКР)” (Наказ Міністерства аграрної політики України “Про затвердження Фітосанітарних правил ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів від 23.08.2005 р. № 414). **2.** “Державна служба з карантину рослин України включає: Центральну науково-дослідну карантинну лабораторію (далі — ЦНДКЛ) і Центральний фумігаційний загін (далі — ЦФЗ), які є у віданні Головної державної інспекції з карантину рослин України” (Положення про Державну службу з карантину рослин України). **3.** “У разі втрати паспорта/проїзного документа на території України громадянин зобов’язаний негайно повідомити про це територіальний орган або підрозділ за місцем проживання, а за кордоном — дипломатичне представництво чи консульську установу України, які невідкладно надсилають повідомлення про визнання такого паспорта/проїзного документа недійсним органу, що його видав, та Адміністрації Держприкордонслужби (за формою, встановленою в додатку 3 до цих Правил)” (Постанова КМ “Про затвердження Правил оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проїзного документа дитини, їх тимчасового затримання та вилучення”). **4.** “До бланка паспорта дані вносяться способом лазерного гравірування, проїзного документа дитини — способом принтер-